

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น

ธนกฤตย์ มงคลวงษ์

คุณฉันทิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

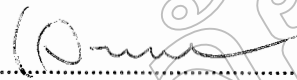
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2555

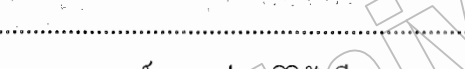
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ ธนกฤตย์ มงคลวงษ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาคุณิพนธ์ิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

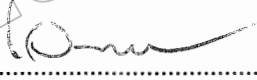

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ คนฉลาด)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริณวิษญ์ สมพงษ์ธรรม)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุปผา ศิริรัมย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ คนฉลาด)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริณวิษญ์ สมพงษ์ธรรม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาคุณิพนธ์ิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง พัฒนาคุณฐิณีพนธ์ และให้กำลังใจผู้วิจัยเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ คนฉลาด ประธานกรรมการควบคุมคุณฐิณีพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม และรองศาสตราจารย์ ดร.บุปผา ศิริธรรม คณะอาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์ ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์และมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.สุเทพ จิตยวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 นายอศนีย์ ศรีสุข ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ดร.พิสัยห์ นุ่นเกลี้ยง ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร Harvard Asia Consulting Co., Ltd. รองศาสตราจารย์ ดร.วาทีณี บุญชะลิกย์ อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา นครปฐม และ ดร.วัฒนา กลิ่นชู ศิกษานิเทศก์วิทยฐานะชำนาญการพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 อาจารย์พิเศษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์ ผู้นำชุมชนและชุมชนบางหลวง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแหลมมาย ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านแหลมมาย ผู้นำชุมชนและชุมชนเก่าเลี้ยว อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น ในการให้ข้อมูลเชิงลึกด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ สน.ภาวิตา วงษ์แก้ว ศิกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และ ดร.จักรกฤษ กันทอง ผู้อำนวยการ โรงเรียนบุญจิตวิทยา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในการทำคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่เอี่ยมพร มงคลวงษ์ ที่เป็นกำลังใจและให้คำสั่งสอน ที่มีคุณค่าแก่ลูก ส่งผลให้ลูกพบกับความสำเร็จที่สูงสุดในชีวิต ณ วันนี้ และส่วนดีอันพึงเกิดจาก งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่บิดา - มารดา และคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

ธนกฤตย์ มงคลวงษ์

51810127: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง/ ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก

ชนกฤตย์ มงคลวงษ์: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น

(THE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SMALL - SIZED SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION: A CASE STUDY OF

EXCELLENT SMALL - SIZED SCHOOL) คณะกรรมการควบคุมคณบดีนิพนธ์: คุณวุฒิ คนฉลาด, Ed.D., เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม, ค.ศ., 250 หน้า. ปี พ.ศ. 2555.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น 2 โรงเรียน ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษา และเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์ระดับลึก (In - depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึกภาคสนาม (Participant Observation and Field - Note) วิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวิธีของโคไลซ์ซี

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น พบว่า มีลักษณะของพฤติกรรมในการบริหารจัดการศึกษาสู่ความสำเร็จ 15 ประการ

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนการจัดการศึกษาและส่งผลทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น พบว่า มีการใช้ปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาสู่ความสำเร็จ 4 ข้อ และใช้เงื่อนไขในการบริหารจัดการศึกษาสู่ความสำเร็จ 10 ข้อ

3. ผลจากการเปรียบเทียบ “ความเหมือนและความต่าง” ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น พบว่า มีความเหมือนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น 13 ข้อ และมีความต่างของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น โรงเรียนละ 2 ข้อ

51810127: MAJOR: EDUCATION ADMINISTRATION; Ph.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORD: TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP/ SMALL - SIZED SCHOOLS ADMINISTRATORS

THANAKIT MONGKOLWONG: THE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SMALL - SIZED SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION: A CASE STUDY OF EXCELLENT SMALL - SIZED SCHOOL. ADVISORY COMMITTEE: KUNAWUT KHONCHALAD, Ed.D., CHARERNWIT SOMPONGTHAM, Ph.D., 250 P. 2012.

The purpose of this research were to analyze the transformational leadership of two small - sized school administrators, to study factors and conditions affecting effectiveness success of administration of small - sized schools with different context. The study is qualitative research utilizing focus group discussion, in - depth interview, participative observation, and field - note data collection. Data were analyzed employing Colaizzi's analysis method.

The results from this research were;

1. The transformational leadership leading to success comprised of fifteen administrative behaviors.
2. Four factors together with ten conditions were found to be the causes successful small - size school administration.
3. Thirteen items of similarity and two items of differences of leadership have been discovered between the two causes.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
คำถามในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวทางการดำเนินงาน โครงการยกระดับคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก	
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.....	13
บทบาทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	16
มาตรฐานการศึกษาของชาติ.....	18
การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา.....	22
การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558).....	31
เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน.....	35
ภาวะผู้นำ (Leadership).....	37
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent).....	46
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Change Theories).....	53
การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research).....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	107
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น.....	107
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดพื้นที่ที่ศึกษา.....	108
ขั้นตอนที่ 3 การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	110
ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	111
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	127
ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการวิจัย.....	127
4 ผลการวิจัย.....	129
บริบทของสถานที่ที่ศึกษา: โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์ และ โรงเรียนบ้านแหลมยาง...	129
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น คือ โรงเรียน ประชากรรังสฤษฎ์ และ โรงเรียนบ้านแหลมยาง.....	133
ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็กดีเด่น.....	166
เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็กดีเด่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน ประชากรรังสฤษฎ์และ โรงเรียนบ้านแหลมยาง ที่มีบริบทต่างกัน.....	168
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	175
สรุปผลการวิจัย.....	175
อภิปรายผล.....	180
ข้อเสนอแนะ.....	191
บรรณานุกรม.....	193
ภาคผนวก.....	199
ภาคผนวก ก.....	200
ภาคผนวก ข.....	202
ภาคผนวก ค.....	205
ภาคผนวก ง.....	236
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	250

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการจัดการและภาวะผู้นำ.....	38
2 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการและความเป็นผู้นำ.....	38
3 ความต่อเนื่องของภาวะผู้นำเต็มโมเดล.....	42
4 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	121
5 เปรียบเทียบ “ความเหมือนและความต่าง” ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหาร จัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก.....	169

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย.....	9
2 กรอบมติดอนุมัติให้นำมาตรฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2545.....	21
3 การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA รอบที่ 1, 2, 3.....	24
4 ความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา.....	26
5 ตัวอย่างกระบวนการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในแต่ละงานที่ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน.	28
6 รูปแบบการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมคูลรอบด้าน.....	30
7 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก.....	33
8 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน.....	36
9 ระยะเวลาและความยากง่ายของการเปลี่ยนแปลง.....	56
10 วัฏจักรการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วม.....	57
11 วัฏจักรการเปลี่ยนแปลงแบบทางตรง.....	58
12 ความต่อเนื่องของการต่อต้าน - การยอมรับ.....	60
13 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย.....	110
14 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	112
15 แผนผังชุมชนที่ โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์ตั้งอยู่.....	130
16 สภาพน้ำท่วมขัง โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์.....	131
17 สภาพน้ำท่วมขัง โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์.....	131
18 แผนผังชุมชนที่ โรงเรียนบ้านแหลมยางตั้งอยู่.....	133
19 โครงสร้างการบริหารงาน โรงเรียนประชากรรังสฤษฎ์.....	138
20 โรงเรียนบ้านแหลมยาง ก่อนการพัฒนา.....	150
21 โรงเรียนบ้านแหลมยาง หลังการพัฒนา.....	150
22 แผนภูมิรูปแบบการบริหารด้วยวงจรพัฒนา F to B เพื่อพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา.....	154